

עִמָּם בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם אוֹ-אֶזְ יִכְנַע לְבַבְכֶם הָעֵרֶל וְאֶז מִבְּיָרְצוֹ אֶת-עֵוֹנָם: וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף

בְּקָרִי. וְאֶעֱיֵל יְהוֹן, בְּאֶרֶע פְּעֵלִי דְבִבְיָהוֹן, אוֹ בְּכֵן יִתְּבֵר לְבָהוֹן טְפָשָׂא, וּבְכֵן יִרְעוֹן יֵת חוֹבֵיהוֹן: מִב. וְדִכְרָנָא יֵת קָמִי דְעַם יַעֲקֹב, וְאֶף יֵת קָמִי דְעַם יִצְחָק, וְאֶף

רס"ג (מא) בארץ אויביהם וגו', בארץ אויבים אחרים או עד אשר יכנע לבבם הערל או עד אשר יקבלו את כל עונשם.

רשב"ם (מב) וזכרתי וגו', אם יכנע לבבם.

רמב"ן (מא) או אז יכנע לבבם הערל, "כמו או נודע כי שור נגח הוא (שמות כא לו). לשון אחר: אולי, שמא אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם, יכפרו על עונם ביסוריהם", לשון רש"י. והנכון בעיני שיאמר: והבאתי אותם בארץ אויביהם או עד זמן יכנע לבבם הערל, או עד זמן ירצו את עונם באורך הגלות⁷⁵. והנה אחר והתודו את עונם (פסוק מ) היה ראוי שיאמר וזכרתי את בריתי יעקוב, כי מה טעם והבאתי אותם בארץ אויביהם עכשיו במקום הזה, ואין עתה הזמן שיגלה אותם ויביאם בארץ אויביהם⁷⁶. ופירש רבי אברהם⁷⁷: "אף אני כן עשיתי עמהם ויסרתים להביאם בארץ אויביהם להכניע לבבם הערל". והזכיר זה בכאן כי התודו את עונם בעבור שאני המסכב להם, כי גם בשעת קלקלתם נתכוונתי בהם שיעשו תשובה ויתודו. ועל דעתי ירמוז כי אחר הוידוי ילך עמם בקרי ויביא אותם עוד בארץ אויביהם עד שיכנע לבבם הערל, והוא רמז שהביאם אל הארץ, ולא נכבשה לפניהם, אבל היו להם צרים ואויבים שם, כמו שנאמר, ויאמרו צרינו (נחמיה ד ה), ויהי כאשר שמעו אויבינו (שם ט), והארץ ביד העמים היתה, כמו שאמר עזרא בתפילתו הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר נתתה לאבותינו לאכול את פריה ואת טובה הנה אנחנו עבדים עליה ותבואתה מרובה למלכים אשר נתתה עלינו בחטאתינו ועל גויתינו מושלים ובבהמתנו כרצונם ובצרה גדולה אנחנו (שם ט לו-לז).

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב, אמר רבי אברהם⁷⁷, כי הוא מושך עצמו ואחר עמו: וזכרתי את בריתי יעקוב, וכן הנבואה עודד הנביא (דה"ב טו ח), ראשיכם שבטיכם (דברים כט ט). והארץ אזכור, טעמו⁷⁸ אזכור הארץ שפרעה השבתות ונעזבה מהם, ואזכור שהם רצו את עונם. ויתכן על דרך האמת שיאמר וזכרתי יעקב ויצחק ואברהם שהם בני ברית⁷⁹, שכל המידות נקראו כן בהיותם בברית, והארץ הכלולה מהם⁸⁰ אזכור בכלל. ורבותינו רמזו כן, אמרו⁸¹, ולמה הוא מזכיר זכות הארץ עמהם⁸², אמר רבי שמעון בן לקיש משל לאדון שהיו לו שלוש בנות ושפחה אחת מגדלתן, כל זמן שהאדון שואל בשלום בנותיו היה אומר שאלו לי בשלום מגדלתן.

75 פ"י אור' נמשך למטה על ירצו עונם' שאביאם בארץ אויביהם עד שיכניעו לבם בתשובה או שירצו עונם וכו' (טור). 76 הוקשה לו מאחר שיתודו למה ייסרם עתה. ואם תאמר שהוא מצד שאין וידוים הגון, לזה הוקשה ומה טעם וכו', כלומר שהיה לו לומר ועזבתם בארץ אויביהם, שאין עתה חזמן שיגלם כי כבר גלו לארץ אויביהם (אבות). 77 ראב"ע כאן. 78 מכאן בראב"ע פסוק מג. 79 כי לכל אחד ברית (אבוטאלה). 80 מכל הבריות (שם). 81 ויקרא רבה לו ז, בשינויים. 82 עם זכות אבות.

(מא) והבאתי אתם, אני בעצמי אביאם. זר⁸⁰ מידה טובה לישראל, שלא יהיו אומרים: הואיל וגלינו בין האומות נעשה כמעשיהם, אני איני מניחם, אלא מעמיד אני את נביאי ומחזירן לתחת כנפי, שנאמר: והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגו', חי אני נאם ה' אלהים אם לא ביד חזקה וגו' (יחזקאל כ לב-לג). או אז יכנע, כמו: או נודע כי שור נגח הוא (שמות כא לו)⁸¹, אם אז יכנע לשון אחר: אולי, שמא אז יכנע לבבם וגו'. ואז ירצו את עונם, יכפרו על עונם ביסוריהם.

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב, בחמישה מקומות נכתב מלא⁸², ואליהו חסר בחמישה מקומות⁸³, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו⁸⁴. וזכרתי את בריתי יעקוב, למה⁸⁵ נמנו אבות אחרנית, לומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי הרי אברהם עמו שהוא כדאי, ולמה⁸⁶ לא נאמרה זכירה ביצחק, אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח.

80 תר"כ שם ה. 81 משום דמלת "או" עיקרה לשמש על הדבר ששייך בו ברירה, וכאן לאו כברירה קא משתעי, לכן קאמר דמלת "או" כאן הוא תמורת מלת "אם", ויען דמלת "אם" תתפרש לשני ענינים, לשון ודאי כמו אם כסף תלוה (שמות כב כד), ולשון אולי כמו אם בחקותי תלכו (לעיל פסוק ג), לכן מפרש רש"י לשתי השלשונות הללו (באר רחובות). 82 (1) בפסוק שלפנינו. (2) ירמיה ל יח. (3) שם לג כו. (4) שם מו כו. (5) שם נא יט. 83 (1) מלכים ב א ג. (2) שם ד. (3) שם ה. (4) שם יב. (5) מלאכי ג כג. 84 [מדרש חסידות ויתירות (מהדר) ורטהיימר, בתי מדרשות ח"ב] עמ' מג ועמ' ש. 85 תר"כ פרק ח ז. 86 שם.

(מב) וזכרתי את בריתי, מושך עצמו ואחר עמו⁶. וכן הוא: וזכרתי ראב"ע את בריתי את ברית יעקב⁷, כמו והנבואה עודד הנביא (דה"ב טו ח), שהוא כמו והנבואה נבואת עודד הנביא⁸, ראשיכם שבטיכם (דבר' כט ט) שהוא ראשיכם ראשי שבטיכם, ויאמר הגאון, כי טעם להזכיר בתחילה יעקב, בעבור היות שנותיו כולם בברית.

6 נקרא פעמיים. 7 הוא מפרש כן בגלל הכינוי שבמלה בריתי, מה שאין יכול להיות בנסמך. כך הוא מפרש בבמדרש כה יב: הנני נתן לו את בריתי שלום — טעמו את בריתי ברית שלום. כמו כסאך אלהים (תהלים מה ז), ראה שם. 8 גם כאן חסר הנסמך.

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב, לפי⁴³ שמיטתו היתה שלימה לא חזקוני נאמר בו 'אף'. ולפי⁴⁴ שכל שנותיו היו בברית הזכירו תחילה. והארץ אזכור, לפי שנאמר למעלה: והשמותי אני את הארץ (פסוק לב), ולא תתן ארצכם את יבולה (פסוק כ).

43 [תר"כ פרק ח ז]. 44 ראב"ע.

(מא) והבאתי אותם בארץ אויביהם, כשחזרו בני הגולה לארץ ספורנו ישראל במצות כורש מלך פרס היתה הארץ תחת ממשלת האומות, כאמרו "והארץ אשר נתת לאבותינו לאכול את פריה ואת טובה, הנה אנחנו עבדים עליה ותבואתה מרובה למלכים אשר נתתה עלינו בחטאתינו" (נחמ' ט לו-לז). (מב) וזכרתי את בריתי, בבנין בית שני.

מג את בריתי אברהם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר: וְהָאָרֶץ תִּעֲזֹב מֵהֶם וְתָרַץ אֶת־
 שְׁבֹתֶיהָ בְּהִשְׁמָהּ מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת־עֲוֹנֵם יַעַן וּבִיַּעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מָאָסוּ וְאֶת־
 מד חֻקְתִּי גַעְלָה נַפְשָׁם: וְאֶף־גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאָרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
 מה וְלֹא־גַעְלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: וְזָכַרְתִּי
 לָהֶם בְּרִית רְאֻשָׁנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאָרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיֹּת

ית קנמי דעם אברהם.
 אָנָּה דְכִיר וְאַרְעָא אָנָּה
 דְכִיר: מִג. וְאַרְעָא
 תְּהַרְשִׁישׁ מִנְהוֹן וְתַרְעִי יֵת
 שְׁמִשְׁתָּא. בְּדַרְדֵּי אֵת
 מִנְהוֹן. וְאֲנֹן יַרְעוֹן יֵת
 חוּבִיָּהוֹן. לְוִטִין חֶלְף
 בְּרַכְּוֹן אִיתִי עֲלֵיהוֹן.
 דְּכִרְיִי קִצֵּי. וְיֵת קִמִּי

רחיקת נפשון: מד. ואף ברם דא, במהויהוון בארע בעלי דבביהוון, לא ארשטושוון ולא ארחיקוון לשיציוותהוון, לאשנא קנמי עמהוון, ארי אָנָּה יי אלההוון: מה. ודכרנא להוון קנס קדמאי וינ"י קדמאי. דאפיקית יתהוון מארעא דמצרים לעיני עממיא, למהוון

רשי (מג) יען וביען, גמול ובגמול אשר במשפטי מאסו.
 (מד) ואף גם זאת, ואף אפילו אני עושה עמהם זאת הפורעניות
 אשר אמרתי, בהיותם בארץ איביהם לא אמאסם לכלותם ולהפר
 בריתי אשר אתם.
 (מה) ברית ראשונים, של שבטים⁸⁷.
 87 שם יא.

רס"ג (מג) והארץ תעזב מהם, והארץ אשר נעזבה מהם. יען וביען,
 גמולם ומגמולם.
 (מה) אני ה', אני ה' הנאמן בהבטחתי.

רשב"ם (מג) והארץ תעזב מהם, כחשבון ביטול שבתות שיתרצה ויכופר
 עוונם. ואז וזכרתי וגו' (פסוק מה). ותרץ. מן רצה. כמו ויבן מן
 בנה. יען וביען במשפטי מאסו ואת חוקותי געלה נפשם, [יען
 במשפטי מאסו וביען את חוקותי געלה נפשם]⁹.
 (מה) ברית ראשונים אשר למענם הוצאתי אותם.
 9 ההוספה ע"פ דברי ר' ו. היידענהיים בחומש מודע לבינה.

(מג) והארץ תעזב מהם, טעמו אזכור גם הארץ שפרעה את ראב"ע
 השבתות ונעזבה מהם⁹, גם אזכור שהם הרצו את עונם. יען
 וביען, האחד כנגד משפטי מאסו, והשני ובחוקותי געלה נפשם.
 והבי"ת נוסף כבי"ת בראשונה (ברא' יג ד)¹⁰.
 (מד) ואף גם זאת, לשון צחות¹¹, והאחד יספיק, וכל המקרא כך.
 וכן הרק אך במשה (במד' יב ב)¹², המבלי אין קברים (שמות יד
 יא)¹³. לא מאסתיים ולא געלתיים לכלותם, רק ליסרם עד שיכנע
 לבם. געלתיים, סרתי מהם, או בחלה נפשי מהם. להפר בריתי,
 שנשבעתי להם, ואף אם הם הפרו את בריתי, כי כן כתוב¹⁴, אני
 לא אפיר את בריתי אתם כי אלהים אני.
 (מה) וזכרתי להם, לעולם. ברית ראשונים, זאת הברית הכרותה
 בסניי, וקרא זה הדור ראשונים כנגד הבנים שיגלו בארץ
 אויביהם. ויש אומרים על אבות העולם¹⁵, וטעם אשר הוצאתי
 אתם, אותם שנשבעתי לאבותם להוציא בניהם מעבדות,
 והראשון נכון בעיני.

רמב"ן (מג) ופירוש והארץ תעזב מהם, כי גם אחרי הזכירה תעזב מהם,
 רמז כי אחרי פקידת כורש נעזבה מהם ורצתה השמיטות עד
 אחרי תשע עשרה שנה⁸³ שנבנה הבית, וקידשו העיר בשתי
 תודות⁸⁴, וחזרה קדושת הארץ, וכתרו אמנה⁸⁵, ויאמרו ונטש את
 השנה השביעית ומשא כל יד (נחמיה י לב)⁸⁶. כל הקורות אותם
 רמוזות בפרשה הזאת.

(מה) וטעם וזכרתי להם ברית ראשונים, שאזכור להם כן בין
 בארץ בין בחוצה לארץ בגלות הנרמזת כאן וכן בכל הדורות, וזה
 טעם לעיני הגוים, כי יעשה בהם בעבור שמו הגדול שלא יתחלל
 83 ראה רש"י בתחילת ספר עזרא. 84 נחמיה יב מ, ע"י שבעות יד א.
 85 נחמיה י א. 86 ע"י ערכין לב כ: אף ביאתם בימי עזרא מנו שמיטין.

9 היתה עזובה ושוממה מהם, ועמים אחרים לא הפריחוהו. 10 ראה בראשית א א.
 11 מדרך בהירות הלשון להכפיל מלות ההדגשה: ואף גם. בעוד שביביו רגיל היה
 מספיק אחד בלבד: ואף זאת, או: וגם זאת. 12 הרק אך, אפשר היה הרק בלבד, או
 האך בלבד. 13 אפשר היה רק באחד: המבלי, או האין. 14 להפרכם את
 בריתי (פסוק טו). 15 אבות האומה.

חזקוני (מג) ותרץ את שבתותיה, והם ירצו את עונם, כנגד מ"ט שנים
 שביובל שבטלו בהן שמיטין, כנגדם לקו מ"ט פורעניות הכתובים
 כאן בענין. והם ירצו את עונם, יתפייסו מן העונש הבא עליהם,
 ויודו ויאמרו: כל זאת באתנו יען במשפטי מאסו וביען את חוקותי
 געלה נפשם⁴⁵. דבר אחר: והם ישלימו את עונש עונם, דוגמא:
 אם יקרך עון בדבר הזה, דגבי בעלת אוב (ש"א כח י)⁴⁶.

(מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו', וכי⁴⁷ מה נשתייר
 להם לישראל שלא נמאסו ולא נגעלו, הלא כל המתנות טובות
 שניתנו להם נתבטלו מהם, אלא אילולי ס"ת שנשתייר להם
 לישראל לא היו משונים משאר אומות כלום, ועל זה ייסד
 הפייט⁴⁸: ואין שיוור רק התורה הזאת.

(מה) וזכרתי להם ברית ראשונים, מכאן אנו לומדים שהברית
 כרותה לשבטים⁴⁹. ותוכחות אלו נקראים ברית כדכתיב בפרשת
 תבא: אלה דברי הברית מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב
 (דברים כח עט).

(מג) והארץ תעזב מהם, בחורבנו.
 (מה) וזכרתי להם, בקיבוץ גלויות. אשר הוצאתי... להיות להם
 לאלהים, שהוצאתים כדי שאהיה להם לאלהים, כאמרו "ואתם
 תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט ו), ומה שהשחיתו
 אז יתקיים אחר קיבוץ גלויות לימות המשיח ועולם הבא. אני ה',
 לא שנית²¹, ולא היה הקילקול זולתי מהם, ואשלים כוונתי בסור
 כל קילקולם לעתיד לבוא.
 21 ע"פ מלאכי ג.ו.

45 [בכור שור]. 46 עון פירושו עונש. 47 תו"כ פרק ח י.
 48 בפיוט זכור ברית אברהם (סליחות). 49 תו"כ שם יא.

(לב) ושממו עליה אויביכם. שממה תהיה לאויביכם שלא ימצאו בה נחת רוח, ובשורה טובה היא לישראל, וכן דרשו רז"ל בתורת כהנים⁴: זו מדה טובה לישראל, שלא יהו ישראל אומרים: הואיל וגלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח, שנאמר: ושממו עליה אויביכם היושבים בה, אף האויבים הבאים אחריכם לא ימצאו בה נחת רוח, עד כאן. ומזה אמר שאף היושבים בה ינהגו שממה עליה שלא יבנו עליה חומה ומגדל, וכל האומות ישתדלו לבנותה ואין להם כח, ויש בזה סימן גדול * לישראל שמיום שחרבה לא קבלה אומה ולשון, ולא תקבל עד שישבו אפרוחיה לתוכה.

(לה) בשבתכם עליה. מפסוק: אז תרצה * עד כאן, תמצא עשר שמטות *, כי כן בשבעים שנה של גלות בבל יש עשר שמטות שבטלו אותם, וכל התורה כולה אינה אלא רמזים.

(לו) וכשלו איש באחיו. דרז"ל⁵: בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה לזה, וכן אמר משה: כל איש ישראל *, כל ישראל נתפסים בעון איש אחד, וכן אתה מוצא בעכשיו שהוא החוטא וכל ישראל נתפסים בחטאו, שנאמר: חטא ישראל, וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם⁶, חטא היחיד תלאו על כל ישראל. ומזה אמרו בשיר השירים רבה⁷: אל גנת אגוז ירדתי⁸, למה נמשלו ישראל לאגוז, מה אגוז אתה נוטל אחד מן הכרי כולן מרדדין⁹ ומתגלגלין זה אחר זה כך ישראל לקה אחד מהם כולם מרגישין, שנאמר: האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף¹⁰.

(מא) ואז ירצו את עונם. מכאן דרשו רז"ל¹¹: יסורין מכפרין כשם שהקרבות מכפרין, כתיב הכא: ואז ירצו את עונם, וכתיב בקרבנות: ונרצה לו לכפר עליו¹², ולא עוד אלא שהקרבות בממון והיסורין בגוף.

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב. מנה הכתוב בכאן שמות האבות למפרע^(c) ועל דרך הפשט: מה שהקדים יעקב, לומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו, ואם אין יצחק כדאי הרי אברהם עמו. ונאמרה זכירה בשניהם וביצחק לא נאמר זכירה, שאפרו צבור * על גבי המזבח¹³. ועל דרך המדרש¹⁴: נאמר באברהם וביצחק, אף שיצאו מהם ישמעאל ועשו, וביעקב לא נאמר בו, אף שמטתו היתה שלמה, אין לי אלא אבות, אמהות מנין, ת"ל את, את, ואין אתין אלא אמהות, שנאמר: שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה¹⁵, וכן דרשו בתורת כהנים¹⁶: ולפי דעתי מה שהזכיר באברהם ויצחק לשון, אף לפי שמלת, אף רמז למדת הדין, כלשון: האף תספה צדיק עם רשע¹⁷, הזוכרה מדת הדין בשניהם * כי היו שוים

4 ספרא בחקותי פרק ו, ח. 5 סנהדרין כו, ב. 6 יהושע ז, יא. 7 שיר השירים רבה ו, יז.
8 שיר השירים ו, יא. 9 מדרש, בשיר השירים רבה שם: מדרשין, לשון מדרון, כלומר יורדין.
10 במדבר טז, כב. 11 מכלתא כחדש י. 12 ויקרא א, ד. 13 כל זה לשון רש"י.
14 ויקרא רבה לו, ד. 15 בראשית מט, לא. 16 ספרא בחקותי פרק ה, ח. 17 בראשית יח, כג.

מצאתי לו חבר בפירוש זה. ועיין בראשית רבה עת, יא: וישתחו ארצה שבע פעמים, למה שבע, על שם כי שבע יפול צדיק וקם.
(לב) סימן גדול. ראה גדולה והבטחה לנו (רמב"ן — עמ' קצ).
(לה) מפסוק אז תרצה וכו'. בפסוק לה, עד "בשבתכם עליה" תמצא וכו'. תמצא עשר שמטות. שבתותיה (א"ב), תשבת (ג), שבתותיה (ד"ה), תשבות (ו), שבתה (ז), בשבתותיכם

(ח"ט) — והעשירי לא ידעתי לכוון. ואולי מונה גם כן: "בשבתכם", שהוא גם כן מלשון שבת. (לו) כל איש ישראל. אתם נצבים היום... כל איש ישראל (דברים כט, ט). ובתנחומא נצבים, ב: כלכם ערבים זה בזה... לכך נאמר כל איש ישראל. — והדוגמה שמביא רבינו מעכשיו גם הוא במדרש שם.
(מב) צבור. ומונה על המזבח, והנה אין צריך זכירה באשר הוא צבור ומונה לפניו. בשניהם.

בה בענין העקדה: זה מתגבר על יצרו לשחוט את בנו, וזה מתגבר על יצרו להשחט. ומוזה הזכיר הכתוב בהם: וילכו שניהם יחדו¹⁸, כלומר בכוונה אחת. ומה שנכתב, יעקוב' מלא בוא"ו, מצינו בחמשה מקומות שנכתב, יעקוב' מלא ובחמשה מקומות נכתב, אליה' חסר¹⁹ ודרשו רז"ל²⁰: יעקב נטל אות אחת משמו של אליהו ערבון עד שיבא ויבשר לבניו. ועוד במדרש²¹: למה הזכיר זכות הארץ עמהם אמר ריש לקיש²² משל למלך שהיו לו שלש בנות ושפחה אחת מגדלתן, כל זמן ששואל בשלום הבנות אומר שאלו לי בשלום המגדלת*, עד כאן. וקרא שלש מדות האבות בשם, בנות'. ועל דרך הקבלה: וזכרתי את בריתי יעקב, הקדים יעקב לשאר האבות כדי להקדים זכור שהוא הרחמים, ולסדר המדות ממטה למעלה. ופרט המדות שבעה יעקב נכלל עמו שני עמודי שמים, וקו האמצעי הנרמז בתוספת וא"ו של יעקוב, ויצחק ואברהם והארץ, הרי זה שבעה, וזהו לשון, בריתי יעקב' שהוא יעקב, וכן בכלל: בריתי יצחק, בריתי אברהם. וקרא לכל אחד ואחד מהאבות של מעלה, ברית' על שם שכולן נכלליון בברית²³, והארץ שהיא שמורה כלולה מהם אזכור גם כן. והסוד הזה בעצמו אחז הכתוב האומר: ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים²⁴, בפניו, זה יעקב*, שנאמר: מבקשי פניך יעקב סלה²⁵, בכחו, זה יצחק, הגדול, זה אברהם. ועוד הקדים יעקב, כדי שיהיה הכבוד מסתכל בדמות החקוק בחיות המרכבה ומרחם על ישראל. ומה שנכתב, יעקוב' מלא בוא"ו ירמוז על הששית* שהיא מדתו. והיא הוא"ו שבשם הגדול, מלבד שיש במלת, יעקוב' כשהוא מלא בוא"ו התעוררות ורמוז. כי ב"ו פני החיה* המרובעת קבועין פני יעקב. ומכאן תבין רביעית יין לכבש*, ולא כן לפר* כי אם חצי ההין, ולאיל שלישית ההין²⁶. גם עליו הזכיר יחזקאל ע"ה: וידי אדם מתחת כנפיהם²⁷, באחרית התיבות, תם, לתורות עליו: ויעקב איש תם²⁸, ומוזה אמר, יושב אהלים²⁸, והוא כאלו אמר: יושב הכסא*, ועוד: אהלים של מטה ושל מעלה, וכבר הזכרתי בסדר תולדות יצחק²⁹. והוצרך לומר: והארץ אזכור, כדי להזכיר המרכבה בשלמותה*, שאין מרכבה פחותה מארבעה. ודעת הרמב"ן³⁰ בסוד

מכאן יצא

18 שם כב, ו. 19 עיין מורחי לרש"י שמביא המקומות מהמלאים והחסרים. 20 בלשון שלפנינו הובא ברש"י. ועיין מדרש חסרות ויתרות (בתי מדרשות ורטהימר, עמ' רמנ). 21 ויק"ר לו, ד. 22 ריש לקיש, כן מפורש בד"ר. בווקרא רבה, ובס"ש כאן: ר"ל. וברקאנטי מביא משל זה: אמר ר' שמעון, וברמב"ן (עמ' קצא): אמר ר' שמעון בן לקיש. 23 בברית, כצ"ל ע"פ ד"ר. בס"ט: הברית. 24 דברים ד, לו. 25 תהלים כד, ו. 26 ועיין עוד בדברי רבינו להלן בפרשת פנחס כה, יד. 27 יחזקאל א, ה. 28 בראשית כה, כו. 29 שם, ועל דרך הקבלה. 30 רמב"ן פסוק מב (עמ' קצא).

באברהם ויצחק. שאלו לי בשלום המגדלת. כך כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם (ויקרא רבה לו, ד). בפניו זה יעקב וכו'. המקור בזה"ק בשלח (נג, א): והוא יומא דנסקו ישראל ממצרים סליק ליה קודשא בריך הוא ליעקב ואמר ליה קום חמי בפורקנא דברך... ויעקב הוה תמן וחמא כלא הה"ד וירא ישראל את היד הגדולה. ר' יצחק אמר מהכא: ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים, מאי בפניו, בפניו דא יעקב דאעיל לכלהו תמן... רבי אלעזר אמר ויוציאך בפניו, דא יעקב, בכחו, דא יצחק, הגדול, דא אברהם. והן הן דברי רבינו כאן. ועיין בפרשת ואתחנן ד לו, שגם שם הביא רבינו ענין זה. על הששית. הת"ת שהוא ששי מלמעלה למטה

(תורת חיים בשם נפתלי). בי"ו פני החיה וכו'. שאין ארבעתן אלא היה אחת, ובכל היה ארבעה פנים, ונמצא שהיא מרובעת בי"ו פנים (תורת חיים). רביעית יין לכבש. ורביעית ההין לכבש יין (במדבר כה, יד). — ובא הרמוז לחיה המרובעת, לכבש, רמז ליעקב על שם (בראשית ל, מ): והכשבים הפריד יעקב (תורת חיים). ולא כן לפר וכו'. והרמוז לאברהם על שם: ואל הבקר רץ אברהם (בראשית יח, ז). — ולאיל, רמז ליצחק, על שם (שם כב, יג): והנה איל אחר (תורת חיים). הכסא. "אהלים" בגמטריא הכסא (שם). כדי להזכיר המרכבה בשלמותה. מקורו בזה"ק בשלח (נג, א): מהו הארץ אזכור, אלא לאכללא עמהון דוד מלכא דאיהו רתיכא באבהתא.

הכתוב כי יעקב והוא השם המיוחד ידבר, ולכך יעקוב' מלא בוא"ו, ועל כן יאמר, וזכרתי כלומר אמשוך שפע אצילות מלמעלה ואשפיע על האבות העליונים, והארץ הכלול מכלם אזכיר גם כן, ואז ארחם על ישראל והרי כל הבנין שלם. והמדרש שקרא את, הארץ הזאת בשם מגדלת, כלפי המדות שהם למעלה ממנה, ובאו לרמוז בזה כי האבות שהזכיר הכתוב אין הכוונה בהן בשל מעלה, וקראן בריתי לפי שכולן נכללים בארץ הנקראת ברית, וכמו שהזכרתי.

(מד) ואף גם זאת. על דרך הפשט יאמר: אף על פי שאני עתיד להביא עליהם זאת הפורענות, לא אמאסם בגלות אבל אשמור להם הברית. ועל דרך המדרש³¹ אמר, זאת על התורה שכתוב בה: וזאת התורה³², ובא לרמוז שהתורה לא תוון מהם אפילו בהיותם בגלות בארץ אויביהם, כענין שהבטיח בפסוק: כי לא תשכח מפי זרעו³³, ומזה דרשו רז"ל בתורת כהנים³⁴: וכי מה נשתייר להן לישראל שלא נמאסו ושלא נגעלו, והלא כל המתנות הטובות שנתנו לישראל נטלו מהם, ולולא התורה שנשתיירה להם לא הניחו³⁵ להם האומות כלום. כווננו בזה למה שאמרתי. לא מאסתים. בימי אספסיאנוס. ולא געלתים. בימי יון. לכלותם להפר בריתי אתם. בימי המן. כי אני ה' אלהיהם. בימי גוג ומגוג³⁶, שאין כל ברית יכולה לשלוט בהם. ותמצא בפרשה זו מן: ואם לא תשמעו לי³⁷, עד: געלה נפשם³⁸, ש"ץ תיבות בכוון, ואין בכלן זכרון השם, ובא לרמוז ש"ץ שנים שחטאו השבטים בארץ*, על שם שאמרו: אין לנו חלק בדרך ולא נחלה לנו בבן ישי וגו'³⁹. ותמצא בדברי הימים: ושבועתו ליצחק⁴⁰, בשי"ן, וקרי בצד"י, שנשבע לו הקב"ה שאם אין בניו חוטאים יותר מש"ץ שנים שלא יגלה אותם מן הארץ, והוא שאמר: ואני נתתי לך את שני עונם למספר ימים שלש מאות ותשעים יום, יום לשנה יום לשנה נתתיו לך⁴¹. ועל דרך הקבלה: ואף גם זאת, לרבות כנסת ישראל שנקראת, זאת*, שנאמר: מאת ה' היתה זאת⁴², וזאת אשר דבר להם אביהם⁴³. והכוונה שבכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם⁴⁴, וזה שאמר הכתוב: לא מאסתים ולא געלתים לכלתם כתיב*, בשביל כלתם לא אפר בריתי אתם, וזהו שהזכיר אסף: הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת⁴⁵, הבט משמים וראה, כמו: ואתה תשמע השמים⁴⁶, ופקוד גפן של, זאת*. ובאר בתוך דבריו כי הגפן של, זאת* מפורסמת מן הרשעה הנקראת חזיר יער*, [והע"י תלויה* לרמוז על אמונתם⁴⁷] וכבר הזכרתי זה בפסוק: ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום⁴⁸,

31 הספרא הובא להלן. 32 דברים ה, מד. 33 שם לא, כא. 34 ספרא בחקותי פרק ה, י.
35 לא הניחו להם האופות כלום, שם: לא היו משנים מאומות העולם כלום. 36 עד כאן בספרא שם.
37 לעיל פסוק יד. 38 סוף פסוק מג. 39 שמואל ב, א. 40 בדברי הימים א, טו, טו, כתוב באמת: ושבועתו ליצחק. אלא בתהלים קה, ט, כתוב: ושבועתו, "ליצחק" — אבל לא מסומן שם הקרי והכתיב שרבינו מזכיר, ועיין מנחת שי, 41 יחזקאל ד, הו. 42 תהלים קיח, כג. 43 בראשית מט, כח. 44 מנילה כמ, א. 45 תהלים פ, טו. 46 מלכים א, לב. [47] ע"פ ד"ר, ובס"ש ליתא. — וחסרון ניכר הוא כי מבלי זה נמנום יש פה ברברי רבינו. 48 בראשית לו, לא.

ובגינה כלחו חביבין גבאי, הה"ד לכלתם, לכלתם כתיב חסר וי"ו, בגינה לא מאסתים וכו' ופקוד גפן של זאת, רצונו לומר ישראל הנקרא גפן של "זאת", עטרת, כי היא עמהם בגלות ועמה ישובו (תורת חיים). חזיר יער, כמו שנאמר שם בתהלים (פ, יד): יכו'סמנה חזיר מיער — וזו מלכות הרשעה, שהיא רומי כמו שביאר רבינו בסוף פרשת וישלח, עיין שם. והע"י תלויה. והע"י

הקרוב לו וזה אמר הקרוב לו וכן הענין. ויש
 אומר כי בא לרמוז שם אל שד"י בס"ת
 בסוד א"ת ב"ש. והארץ אזכור ארז"ל מפני
 מה הזכיר ארץ עמהם מלה"ד למלך שהיו
 לו ג' בנות ושפחה אחת מגדלת אותן כל
 זמן שהמלך שואל בשלום בנותיו אומר
 שאלו לו בשלום המגדלת ומה' אשה
 משכלת. והיא הלכה הידועה ע"כ קרא
 למקום ההוא שבעה. ובפסוק הנני משחיתם
 מינקת נקרא התם ובפסוק ויתעצב לך מסור.
 כי שם נקרא סרסור. עוד נקראות בנות
 בספר האמונות ולכהן מדין שבע בנות:

שבמשנה תורה לגלותינו שאנו משוקעים בו
 בעונות ושנגאל ממנו ב"ב יהא רעווא
 והאריך ע"ז הרבה:

וזכרתי את בריתי יעקוב וגו'. פנימות
 הסוד, מחמת שהם בני ברית שכל
 המדות נקראים כן בהיותם כברית. ודעת
 הבהיר ושאר המקובלים, שהוא סו"ד עולם,
 ואם יפלא בעיני איש שבקטן החל ובגדול
 כילה, הוא סוד ב' פסוקים הללו לי הכסף
 ולי הזהב אמר ה' צבאות והמשורר אמר
 טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. זה אמר

מ"מ = 725
 נ"ל = 712
 (??) 414

חסלת סדר אם בחקותי וסליק ספר ויקרא

פרשת במדבר

איש איש באותות על. דגלו לצבאותם. יסעו וכן יחנו. בדרך במחנותם. אל דוגמת מעלה.
 שבתם וקימתם. צורם בצורתם. פניב לארבע תם.

הלז ר"ל איש על דגלו זה היה יעקב אע"ה
 הנקרא איש תם והה"ד ודגלו עלי אהבה.
 וכאשר סדרם יעקב ע"ה אבינו במטתו כן
 חנו וכן נסעו איש על דגלו במדבר יודא
 יששכר זבולן למזרח המטה. אפרים מנשה
 בנימין למערב. ראובן שמעון גד לדרום. דן
 אשר ונפתלי לצפון וכל דגל אבנו קבוע וכל
 דגל ודגל היה לו מפה צבוע צבעו של זה לא
 כצבעו של זה וצבעו ואבנו וגווננו של כל
 אחד דוגמת אבנו הקבוע בחושן.

(הג"ה) יודע מזלו טלה ואבנו אודם.
 יששכר מזלו אריה ואבנו פטדה.
 זבולן מזלו קשת ואבנו ברכת ט' הללו של

במדבר סיני. המניין הזה שנמנו כאן
 ישראל היה להורות כבוד
 למעלה מכבוד שנאמר כי גבוה מעל גבוה
 שומר וגבוהים עליהם. כי גלוי וידוע לפניו
 מניינם רק שיש כמה עניינים הצריכין
 לעשות עמם מעשה או דבור להוציאם מן
 הכח אל הפועל ואינו מספיק בהם הידיעה
 לבד. כי העליונים צריכין לפעולת
 התחתונים גם כי המניין רומז למה"ד וע"כ
 אמר יוצא צבא כי מניינם היה מבין כ' ועד בן
 ס'. בעוד כי כוחו בו ואש היסודי שולט
 בהם. אבל הכהנים שהיו ממדת חס"ד לא
 נמנו. וחנו בני ישראל איש על מחניהו ואיש
 על דגלו לצבאותם. כתבו חז"ל שהפסוק

בעונם משאר עונות שעשו, ולא געלתים על ביטול שמטיין:
וכזוהר (פרשה זו קט"ז) ואף גם זאת בהיותם, לרבות כנסת ישראל דאיקרי זאת ללא שביק לון לעלמין ביהותם בארץ אויביהם בהיותם כחדא לא מאסתים ולא געלתיים בגין דלא אתחברו בהו להפר בריתו אתם, דדוא בריתי הוא עמדתו ואי לא תפודין להו הא בריתי פליג, ובגין כך והפר בריתי אתם, אמר רבי חייא אנה שמענא מלה חרות דאמר רבי אלעזר לא מאסתים ולא געלתיים לכלותם לא הכיתים ולא הוגיתים מיבעי ליה, אלא לא מאסתים ולא געלתיים מאן דסני דאחורא מאוס הוא לקבליה וגעיל הוא בגיעולא לקמיה אבל הכא לא מאסתים ולא געלתיים מאי שמענא בגין דחביבותא דנפשי בנייהו ובנייהו כלהו חביבין קמאי, הוא הוא דכתביה לכלותם כלתם כתיב חסר, בגינה לא מאסתים בגין דאיהו רחימא דנפשי דחימותא דילי בגינהו, לבר נש דרחים אחתא הוות דרא בשוקא דבורסקי אי לא הוות תמן לא הוה עייל בהוהא שוקא לעלמן כיון דאיהו תמן דמי בעיני כשוקא דרוכלי דכל ריחין טכין דעלמא אשתכחו תמן, אופי הכא אף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם דאיהו שוקא דבורסקי לא מאסתים ולא געלתיים אמאי לכלתם בגין האי כלה דבונייהו, אמר רבי יוסי אילו לא אחנא הכא אלא למשמע דא ריי:

וזכרתי להם ברית ראשונים. מאי ראשונים אם הם האבות כבר נאמר אם כן מאי ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

את אברהם, לפי שהאבות אינם רוצים ליהנות מזכותם כדי להניחו לבניהם כמו שאמרנו לעיל, לזה לא רצה הקדוש ברוך הוא שינצל בזכותו כי הסכים על ידו להציל בזכות יעקב:

כתורת כהנים (פרשה זו פ"ק ח') למה נאמר באברהם וביעקב (כירח) וביצחק גבי המזבח, ולמה נאמר באברהם וביצחק (אף וביעקב לא נאמר אף, מפני שמטתו של יעקב היתה שלימה, אין לי אלא אבות אמהות מגין, תלמוד לומר את את, אתים אלו אמהות, שנאמר (בראשית ט"ז, ל"א) שמה קברו את אברהם עד כאן:

והארץ אוכזר. כלומר אף על פי שעלה לפניו זכירת הארץ שהתניח עמה להשביחה בשביעית, לזה והארץ תעזב מהם וחזר את שבתותיה והם ירצו את עונם וגו', אין זכירת הארץ כדאי להשביחה ממנה, אלא היא והא גומה להו עונם וביטול השמיטות, לזה אמר יען וביען וגו'. (ובתורת כהנים (פרשה זו פ"ק ח') והארץ תעזב מהם, אמרתי להם בשיבאל שיהיו זורעין שש ומשמטין אחת בשבאל שידעו שהארץ שלי היא והם לא עשו יעמדו ויגלו ממנה והיא תשמט מאליה עד שיתרצה לפני על השמיטין שהיא חייבת לי לכן נאמר והארץ תעזב מהם. מכאן קצת סיוע לדברינו:

אף גם זאת. אף על פי שיש אף גם, שתגמים ריבויים וכל הריבויים הם בשכינה, כן אמר ברעיא מדימנא (ח"ב ע"ה), אם כן אף על פי שיש אף גם שיהיה זאת, שהשכינה נקראת זאת בזאת יבוא אהרן, וכן אמר דוד ע"ה (תהלים כ"ג, ג) בזאת אני בוטח, כמו שאמרנו שיש תשע פעמים אף, שכל אחת ואחת חסר אותם מהוין שבה, וכל אחת כלולה מדין ורחמים, לא מאסתים

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

עולם קיים בשבילם, ובוהו פרשת אחרי מות (ח"ג ט"ז) זה לשונו רבי חייא אמר מאי טעמא יעקב קמאזא הכא אלא בגין דיעקב כללא דאבותו והוא אילנא קדישא בגין כך דרשנא קדישא ביה אחידא הכי קרינא יעקב מלא וא"ו עד כאן, עוד מלא וא"ו לפי שהוא מתים אהלים והוא סוד תימות של לולב ומחיים אותם כאחד, וכן וא"ו בגימטריא אחי, וכתב רש"י ז"ל בחמישה מקומות נכתב יעקב מלא וא"ו, ואליהו נכתב אליה חסר בחמישה מקומות, נטל יעקב מן אליהו אות משמו ערבין עד שיבוא ויבשר גאולת בניו:

ובתורת כהנים (פרשה זו פ"ק ח') וכתבו גם כן רש"י ז"ל למה נמנו האבות אחרונית, כלומר כדאי הוא יעקב הקטן לכן, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו ואם אינו כדאי הרי אברהם עד כאן. יש לתמוה איך יאמר על יעקב אבינו שאינו כדאי זכותו לא עם יצחק אלא עם זכותו של אברהם, יש לומר על דרך מה שאמר תמן אמת ליעקב וגו', יאמר אם יעקב הוא צדיק באמת צדיק להיותו כן לפי שהוא צדיק כן צדיק וכן כגו של צדיק, ומליה ומכסן ומהירין כיוונו עליו שיהיה הם וצדיק, שיהיונו עליו אביו ואמו ושאו לו נשמה קדושה כפי מחשבתם בשעת ההולדה, אם כן מן חסדו ומן האמת שיהיה הם וצדיק, אבל חסדו הוא לאברהם שהיה בן ערל עבדו וזה ולא למד ממעשיו וכבש יצור והשליך עצמו לכבשן האש על יתוד שמו יתברך, והיה קורא ומודיע לכל העולם יחודו ברוך הוא, זה ודאי הוא חסד, כי בודאי יש לו על הקב"ה חסד כביכול, לפי שלא נולד על זו הכוונה ודאי טרח עם יצור טורח גדול עד שהתחילו לעבודתו, לזה אמר כאן שזכות אברהם היא העולה על הכל. ומה שנאמר שאברהם ניצל בזכות יעקב זהו בתחילה שעדיין לא היה לו כל כך זכויות. עוד יאמר אשר פדה

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

הארצות לשרת עץ ראבן, חי אני נאום ה' אם לא ביד חזקה ובורע נטויה ובחידמה שפוכה אמלך עליכם, על כרחכם אמלך מלכותי עליכם עד כאן. על זה הדרך יהיה והבאתי אותם, שיביאם ויכניסם תחת כנפי השכינה:

או אז יכנע לבכם הערל ואז ירצו וגו'. שלא יצטרכו לבוא עליהם בחימה שפוכה אלא הם מצעמם יכנעו וירצו את עונם שישכחו בתשובה שלימה וברצון בלא אונס כלל, והו והם ירצו את עונם:

וזכרתי את בריתי יעקב. לא אמר וזכרתי את בריתי אשר עם יעקב כתרגומו אלא את בריתי יעקב, יעקב בעצמו הוא הברית, שצורתו חקוקה בכסא הכבוד, ולזה מלא וא"ו שהוא סוד הסולם. ובוהו פרשת יצא (ח"א ע"ד) זה לשונו תא חזי בגיניה דיעקב אחקיים עלמא ואי תימא הא בגיניה דאברהם דכתבי (בראשית ב' ד') בהרואם כאברהם, אלא בגיניה דיעקב אתקיים אברהם, דכתבי (שעה כ"ט, כ"ט) כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, ומקמת דנא הוה קודשא בריך הוא בונה עולמות ומחויבין כיון דאחא יעקב מיניה אשתכללו עלמין ולא אתחברו כבקדמיתא, ודא הוא דכתבי (שם כ"ט, א) כה אמר ה' כודאן יעקב עד כאן. יעקב נטרקין יעקב עולם קיים באמת, ולזה רמוז ד"ל (אחת א') (כ) על שלוש דברים העולם עומד, על התורה זה אברהם שנאמר (בראשית כ"ז, ה) וישמר משמתי מצוותי חוקותי ותורתי, ועל העצוב זה יצחק שנעקב ונתקרב על גבי המזבח, ועל האמת זה יעקב שנאמר (שם ו' כ) תתן אמת ליעקב, ולפי שיעקב כולל כלם התחיל בו, כמו שהתחילה התורה באמת שנאמר (בראשית א' א) ברא אלהים את סופי תיבות אמת, וכן יעקב נקרא ישראל, ולא נברא העולם אלא בשבילם, שנאמר בראשית בשביל ראשית (ויצא רבה ל"ז, ד), וכן יעקב נטרקין ישראל

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

באשר נאמר להם ברית ראשונים, ומאי אשר הוצאתי אותם, אלא זה הברית הוא מה שאמר ה'ביני וביניתי' (ימיה ב' ב') זכרתי לך חסד נעורין לכתן אחרי במדבר בארץ לא ודועתי, מיד כשנתן להם רשות לצאת מיד קיבלו אלהותו וידעו שלמדבר הם הולכים הם ובניהם וקטן וגדול וגם צידה לא עשו

כליל מוז'ג בתערובות דזיינו שלא יזפה אפילו לאחזבו בדבר רע שיעשה
 וישגא אותו קצת אלא שירחמנו ויכיינו כ"י, כן בעבודת ה' צריך שיחי
 השמחה בה' התמיריות מעצמו שקולין בתערובות לא יגבור זה על זה יותר
 מדאי, ולהבין הטעם שנק' מדת מלכותו ית' בחי' לילה כי ידוע שעיקר בגינה
 מהתבררות לחיות רוח שפלים דבי"ע מאין ליש בבחי' רצוא ושוב, ונק' קיסטא
 דחיותא לחיותה בחי' התפשטות לבד ולא עצמות א"ס ביה, ואפילו עלמא
 דאתכסיא שהוא בחי' אמירה בלב מקור אותיות הדבור שבפה, הוא ג"כ רק
 התפשטות לבד כמו אותיות המחשבה של האדם שהם בסקירה אחד ובמוריות
 גדול, ואעפ"כ אינו נתפס ליש דבר נגד עצמיות תפשו, והוה ברוך שאמר הוי
 העולם, מן אמירה שבלב נעשה מקור ההיות מקום תמן, אך להיות כי זמן
 ומקום הם נפרדים ליש דבר בגבול, ומקבלים חיותם מן התפשטות מדת מלכותו
 ית', ולא מעצמותו, כמו ע"מ התפשטות אימת מלך על אנשי מדינתו כמבואר, א"כ
 גם באותיות מחשבותיו שהוא מקור לעלמין דאתגליין הוא ג"כ רק מן התפשטות
 מלכות לבד, כמשל אדם הוזשב שיתגשא על זולתו, מחשבה זו, הוא מקור לגילוי
 התגשאותו התפשטות, כן בחי' מחשבת אגא אמלוד שהיא כל התפשטות המחשבה
 היא מקור לבחי' מלכותו בכל משלה, והוה יחיד זו העולמים כ"י כי אחד נק'
 מה שמתאחד א' לחבירו והוה לאחד, אבל לשון יחיד הוא שלא הוי בגוד
 התחלקות קוין כלל, כי אותיות מחשבותיו ית' שהם מקור לחיי העוה"ב, אע"פ
 שהם בהכלית הביטול ע"מ, כמו שיבטל ויהי לאחיים, אבל עצמות אור א"ס
 אבל עכ"י יש התפשטות איה דבר שיבטל ויהי לאחיים, אבל עצמות אור א"ס
 נק' יחיד, והוא משפיל א"ע בדרך דילוג גדול ממהות להיות, חיי העולמים
 ג"ע עליון ותחתון בבחי' א"יפ ומקין, והוה אלק"י עצמות בחי' בינה יחיד
 שאינו התפשטות התחלקות קוין, ומה שמשפיל א"ע להיות חיי העולמי, הוא
 בשביל מלך שהי' במחשבתו ית', אבל לבני עצמתו ית' מחשבה זו הוא השפלה
 גדולה ע"י משא"כ גדול ה' כ"י ודרשו רז"ל אימתי נק' גדול בעיר אלקינו
 שוה קאי על ריבוי רבבות היכלות העלמין סתמין במ"ש בוותר, עליותם. נאמר
 לגדולתו אין חקר, שאין לומר על עצמותו ית' שאין לו ראשית כי לית מחשבה
 תפיסא ב"י כלל, אלא על מה שמקבלים התבראים מן התפשטות אור א"ס שנק'
 גדולתו ע"י נאמר שאין לגדולה זו חקר וסוף, אלא שבני ישראל עם קרובו
 אינם תפיסין בשום התפשטות, כמאמר דוד, המע"ה מי לי בשמים כ"י, צמאה
 גפשי, דהיינו רוח פיו ית', ומסתתר בב"ע, ונתיות אלקות שבהם רצוא ושוב,
 נק' תפילות הערב שאינם מאירים מעצמן מכלי שימוש אור תמיד להחיותם
 ולקיימם מאין ליש, כמו ע"מ, חשך הלילה, ומשפיע למקור דכל המקבלים דבי"ע
 נק' יום, כמו השמש המאיר לארץ אע"פ שארץ ויושביה ישנם חיים וקיימים
 בלעדי השמש, אבל השמש יאיר עליהם ומחדש חיותם, ונא כשמאיר עליהם
 השמש נק' יום שלם, ומכלי ערב ובוקר אין היום אחד, כ"א לא הוי חשך ברישא
 ולא הוי נהורא מתפשט זיו להתאחד לא הוי נק' אחד, וכן בכל מקבל ומשפיע
 כשיש שניהם ביחד נק' שלימות, ואם לאו המקבל יחסר חסרון גמור בלעדי
 המשפיע ולהמשפיע יחסר לו שלימות זיו התפשטות פעילות אור המדה שלו

ליש עלים העש"י גבוה יותר יתור סוף מעשה במחשבה תחלה, גם מובן ע"פ
 תנ"ל ענין אין דומה לך אפילו לאחד שיהי' ג' אלף יוכלות שהוא עליות
 התבראים מה שעשיו ג"ע העליון יהי' ביכול הבא בחי' געה"ת ודומה מ"מ
 יהי' אין דומה למהותו ית' כי כל שהגילוי אורות יותר ידחקו באמת יותר
 ממהותו מטעם שאין התפשטות מהותו מערך מהותו כלל כמו התפשטות חכ'
 של הנפש לגבי מהות הנפש ואחר שמבואר שבבחי' א"ס כל שהוא מיעוט
 והתגלות הוא באמת קרוב יותר אל העצמותו והוא בחי' מקיפים כמבואר א"כ
 מובן שהתפילין דמארי עלמא שהוא מוחין שלו מדותיו ית' והכליטה של
 התפילין שהוא על המוח הוא שנמשך על מוחין דז"א דאצילות עצמן וכן ב"ה
 אשר הוא קרוב יותר אל א"ס ב"ה מן המוחין דז"א דאצילות עצמן וכן ב"ה
 מצות ה' המלישישם כל האברים דז"א הם בשרשם הגבה מאד נעלה מאורות
 מרות דאצ"י ועל דרך רמו הם מעשה המצות של הכע"ג כשאדם מניח תפילין
 שכתוב בהן מצות האהבה בכל לבבו על קלף דהו כשר אע"פ שאור האהבה
 בעצמה שבלב האדם היא רחנתיות ואין להם ערך עם אותיות גשמי' הכתובי'
 על הקלף עכ"ז הרי יש גבול לאור האהבה ואפילו מקור דמקור שרש גשמו'
 הוא רק מבחי' כלים ואברי' דז"א הרי הוא בחי' אור התגלות אין סוף ורחוק
 באמת מעצמותו אבל אותיות הכתובים אע"פ שבשרשן ומקור התהות הקלף
 הוא מבחי' עש"י דעש"י לפי השתלשלות המקבלים, אבל ההשפעה הרי שרשם
 קרובים יותר אל עצמות אור א"ס ב"ה מפני שהוא מיעוט התגלות אורו' לכן
 ע"י רמו יהי' תפילין דמארי עלמא בחי' לבוש להמוחין ונבתיים בשרשן מוחם.
 ולכן היא בבליטה על המוח לדמו שהם למעלה בבחי' מקיף עליהם שכל
 הלבשים הם חיצוניות מקיפים והמשכת חיצוניות מקיף על מוחין דז"א הוא
 ע"י הגנת התפילין גשמי' על מוחו בהו העולם כן נעשה עד רום המעלות
 העשירי שבבחי' האצ"י הנק' יסוד ז"א ישפיע מוחין לנפש הנק' דל אלא שבלא
 מעשה נתינת הנספ גשמי היה ההשפעה מא"יפ של העשירי לצורך ב"י"ע אבל
 בכסף יגרום המשכות חיצוני' מקיפים לנה"י דז"א המלישישים רגליו והוא סוף
 הלבשים של חרי"ג אברי' ולכן מצות הצדקה הוא סוף במצות ה' התפילין
 ראש לפי חיתוך האברים כן חיתוך הלבוש אבל באמת מכלי שימצא ראש וסוף
 כי הסוף של לבוש הצדקה בבגדו בה כמבואר הוא ראש לכל המשכות א"יפ
 דנק' לחיות ב"י"ע נמצא שבמעשה המצות יתקשר האדם במהות ועצמות א"ס
 ב"ה מה שאין ביכולת כוחת נפשו בהו.

דהיינו זיו שנתפשט ממנו אל המקבל אינו קרוב אליו ואינו מתאחד עמו אם לא יוסיף לקיימו תמיד חדשים לבקרים מאחד שמות המקבל גלקח ממנו. הרי יוסף לתמשיעו עם לא יתאחד עמו ולא יהי נקי אחד ואע"פ שהתושר בריאה בפ"ע כמ"ש ויבדל אלקים בין האור ובין החושך, אבל שיש מהות תושר ה"י כלול תחלה בתוך האור. ואח"כ יצא למהות בפ"ע, ויצטרך לקבל האורה תמיד מן האור, שזה ההבדלה, שהבדילו ה' והקניטו להיות מקבל מהות בפ"ע כמו שהנקבה מהות בפ"ע, ואין ההנחות שלה בחי' מקבל ממנו, שנמצא שגם הזכר תחלת לקיחתו מן צלעות הזכר שתהי' בחי' מקבל ממנו, שגם הזכר שגלקח ממנו בת זוגו לא ישלם, אם לא ישא אשה, כמ"ש בזהר דאחד לא שריא במאן ולא נסיב אוחא וזהו כברייתו של עולם ברישא חשוכא שגלקוחה השרש של המקבלים דבי"ע למסות בפ"ע, והדר גהורא, להשפיע ולחדש חיותם תמיד מבחי' סוכ"ע וכן בגש"י שהם מדת לילה בשפוך גפוש אלקי' בתפלה לה' לצאת מגודרי גבולם להתקבל במקור הזדים, ואן אין להם חיות של זה העולם כלעדי אא"ס כ"ה, שיהי' אותם מוחש, ומשתוקקים ונכספים מאד לקבל חיות מבחי' אא"ס דוקא, והרי לית מוחשה תפיסא בי' ואי"נ אור' ה' שופע עליהם לחדשם ולהאירם באור א"ס ב"ה, אינו אלא ע"י נחודה שהוא רצונו ותכונתו ית' כשידברם גה"א בדבר והכל פה, או גמשך מדת יום בלילה, ולהאירת' כ"ה הכלי בקעין אוריא דנוגה ומתלבשת בהכלי הגשמי הזה, בחי' הכל רוח פיו ית', והנך מדת לילה, המחזי' כל העבראים מאין ליש, ואן השגת טעם הדעת של ההלכה למה כשר שהוא אומר בדיבור היא היא הקריאה והתפשטה מחכמה עליאה שמלובש תוך מדותיו ית' לגה"י שבו ומשם גמשכין מוחין חדשים לבקרים דנוק, הנך הכל קרישא בכל בקר להאיר את הלילה ליתו טוף לביהוה בכל פרטי פרטיות שלהם כמ"ש אם ע"ד בריתו יומם הלילה חוקות כ"ה, וזהו אם ישים אליו לבו בתפלה במס"ג ע"ד כלתה גפשי או תהי' שפע האורות דאצי, הנך רוח ונשמתו בחי' חב"ד דו"א הממשיכין מוחין לנוף, לכלים דאצילות ולחבין ביותר כי המשכת חיות השכל ומדות תוך הנוף, אע"פ שהיא השפלה גדולה לעצם הנפש, שהי' השכל המצומצם לפי כלי המוח, אינו ערד עם כח ההשפלה שבצמיית נפש, אבל מצד האור שהנפשט מהנפש תוך כלי הנוף יהי' לו גרעון כשיסתלק למקורו בהערך חיות הנוף כגון בתענית מחמת שכלי הנוף חלש מסתלק השכל שאינו משיג כמו שהשיג קודם שהי' רעב, כן הוספת אורות ומוחין דמדות עלינות דאצי, אע"פ שמצד מקור חכמה עליאה דאצי, שאינה מצומצמת תוך המדות לא תתחזק ותתרכה בקיום חוק המדות שהי' המדות מצומצמים ומעלימים אורה אבל מצד צמצום הזוכמה תוך המדות התחזק והתרכה בקיום חוק המדות והרפיון המדות תסתלק ותגרע אורם וזאת ידוע, שעי' העלאת מ"ן של גשמת הצדיקים וכללות גש"י בתפלתם הם מנשאים ומגביהים חיות אלקות שבתוך כל הגבראים להארות מדותיו ית', בחי' סוכ"ע ונצח מוחקין המדות, כמו עדי"מ, מביורר המאכל, שמוחק הלב, והלב ממשיך כח השכל לתוך כלי המוח, ומתחזק השכל המצומצם כן ענין המס"ג שנתפכת ובא למקורה מוחק המדות גדולה וגבורה הנך, ימות עולם, ועי"ן נחוק חב"ד דילה ואשרין מיין לקבלי' כמבאר ואן גמשך מוחין להמדות דדכורא הנך, ימי עולם, וזה שעי' ישים אליו לבו

לב דנוק' רוחו ונשמתו אליו יאסוף וזהו ענה דודי ואמר קומי לך רעיית יפתי פיי' מה שאת מקום ומתנשא עצמך להדבק כן רוחי ונשמותי יפתי שמיפין אותי בתפלתם כלומר, כשמשבחים ומפארים אותי לבד ושגת אלקות שגלקט בפנשם מחמת ההתבוננות, עוד אחת, שמחמת השגתם התפעלות גפוש מיקר דאצילות, וזהו יפתי, כלומר הרי הם מיפין ומעוררין בחי' ת"ת שלי בחי' ת"ת דאצילות, וזהו אהה הולך שעי' התפלה בגקורת הלב מתקשרים ומתעלים כל כחות גשמתו באלקים חיים בבחי' אין שהוא ענין אני ראשון ואני אחרון דהיינו כחך ומלכות, כמ"ש במ"א שכתר דמל' דאצי, הוא בחי' אלקות ממנו שאינו מחלבוש ומתצמצם אפילו בחב"ד דבריאה הוא עיקר בחי' סוכב דמלא כמו עדי"מ רצון הדבור שכלב כ"ה ומחכמה שבמל' הוא שרש כל התהוות דבי"ע כי כולם כחך עשית והחכמה מאין תמצא כידוע לכן כל עיקר התהוות מהות הנשמה הוא מחכמה שבמל' אין שבאמת מאין שהוא בחי' כתר בחי' אין שבתוכמה כמבואר שהולדת טפה המוח הוא מבחי' כח המשכיל שהוא מן עצמות מהות הנפש, ולכן עיי' גקורת הלב שהוא הרצון דייקא בבחי' סוכ"ע שלמעלה מומן ומקום, כ"ה לפי השגתו באלקות, מתקשרת הנשמה אלקי' באותו רגע במקור חוצבה, בחי' אין שבתכ' שבמל' דאצי, אלא כמה יהי' הארה זו בגילוי ומהו בתולם, הוא לפי מדרגות השגת הנשמות באלקות, אם מיצירה או מבריאה כ"ה, כמו שהתפרש בגילוי הארת חכמה שבמל' דאצילות בין עולם הבריאה לעולם היצי' וזהו מדרגת הקיבול שבר' בגי' העליון כי כל גשמה נהנית מזיו השכינה בחי' אין שבתכ' תהא ההתלבשת בהשגות הנשמות ממש ומהיה אותן מאין ליש כי זיו היא בחי' התענוג העליון שבשכינה שהיא חכמה שבמל' דאצי, המהות מהות הנשמות וכשהנתיב מחזיו היא מתבטלת מצמאיותה והתענוג בענוג העליון, והיא הקרבת הנשמות במנחם עליאה וריבוי המדרגות בה זוא לפי ערך עומק גקורת הלב (שבתפלה) כי אין קץ במדרגות כמו שגראה בתפקידת הנפש במלי' דעלמא שיש בה רבבות מדרגות זו למעלה מזו, יש א' שעומד בגסינויות קטנים ולא בגדולים, שאע"פ שיוכל אדם להסתכן ממש בסכנת אש חרב בשביל אהבת השוקת אינו ענין אבל לא יסבול סורים קשים ומרים עד שאחז"ל אלמלא נגדוהו כ"ה, נמצא אינה בשלימות שהי' יסתרנה הנסיון הגדול לכן נהנסה אברהם בעשרה נסיונות אע"פ שהיה מרכבה בבחי' בשעל לאלקי חיים במס"ג אמיתי אבל להיות כי תרצון הוא מהות הנפש ולא התפשטות כוחותיה לכן בהשתפשות ומסירת העצמיות יתרבו המדרגות עד אין קץ ומפני אהבת ה' אליו רצה שגאלו בנפש אברהם (5) מדרגות מס"ג כי הם מכוונים לשאין דבר המגדלם וכל שהמגדל יותר יעורר אמתיות הנקודה העצמי של הנפש ביותר וזה שחשק ר' עקיבא כל ימינו בשעת ק"ש מחי' יבא לידי גסיון על קדוה"ש ויתגלה מסירת נפשו ביותר שאת עיי' המגדל, והנה כל קיבול שכר הנשמה בהתענוגה על ה' בגי'ע, העליון מזיו השכינה, הוא בחי' אין של היש

21

שהוא החכמה ולכן נק' הכתר שבתחמה אני שיש בו יריד שהוא חכמה כמבואר
 ע"פ ידיו מיזמים כיום השלישי יקנינו ונודה לפניו שעי' התפלה שמהתפ
 מהתלהבות לתענוג הוא שהי' יש ונתבטל ע"ד דם נעצר ונעשה חלב והוא
 ענין רוחצות בחלב אבל בחי' אין האמיתי שאינו בערך אפילו להיות מקור
 ליש שהוא פנימיות הרצון שאינו מקור כלל לכן השכל הוא פנימיות התענוג
 ולא זו שבתחמה נק' אף והוא לא בלא יר"ך אהה הליך בכה הלבושים של
 הנפש ע"י מוד"מ שבטומ"צ דייקא שמהם נעשה לבושים לנשמות בני"ע וע"י
בלבשיש יכולין הנשמות להיות בבחי' אין האמיתי הנק' שעשוע המלך מפני
 שהתורה היא עצמיות חכמת ופנימיות עונג העליון ית' מלוכש בדברי ההלכה
 וכשהנשמה מדברת דברי ההלכה הרי ההכל דיבריו מתלבשים בו בחי' הבלים
 קדושין דרוח פיו ית' שבעולם הבריאה ואותו ההבלים נקראים צרור החיים
 שהנשמה מלוכשת וצרורה בצרור זה וע"י צרור ולבוש הזה לא התבטל
 ממציאותה אפילו כשתתעלה בבחי' אין האמיתי להיות הצרור הזה יש בו
 הארת פנימיות עונג העליון שהרי ההלכה נמלכשת בלבשיש דבי"ע כ"י כמב
 על משה שבא ע"י הענן הנלקח מפנימיות בינה ונתגשם להיות לו לבוש
 ועולה על ידו וכמו שזרקין בקלע שזרק הגבה למעלה כן הליכות התבונה
 הנשמה מעלה מעלה בבהלכות לבחי' אין תמו תכתיב את ברייתו יעקב מתיב
 חכרתו לשון הזה שתמיד נזכר עליו ולא יכול לשכוח עליו ותאברהם ויצחק
 ותאצ"ר כתיב אצור משמע שהי' בה ח"י שכחה אלא שיזכור עליהם ההענין
 שהארת המשפיע בהמקבל הוא באותו דבר שהמקבל מעלה מ"ן אליו אם באהבה
 מעורר אהבה המשפיע שעל ידו יעורר כח המשפיע כמבואר בענין שרש נשמות
 זכר ונקבה קודם יצירתן בכלי גוף מאותו האובחא דגשמתין גמשה אהבה
 הגשמיות שלהם בירידתם הארות הנשמות בגוף והו ענין כריתת ברית אין
 האשה כריתת ברית כ"י דהיינו כמו שני אהבים כריתת דבר לשניים וע"י
 שחיותו יהי קשור וטמון בחבירו במה שחולק לו בהדבר וכן חבירו יפשיט
 מזויתו בהחלק שיתן לו ונמצא נזכרים וע"י המיד ע"י התפשטות חיות כ"א
 מחבירו כן לקחת א' מצלעותיו גרעון המשפיע הוא כרי שיזכור על המקבל
 ובהמקבל יהי גרעון המיד שיצטרך להארת המשפיע וע"י הכריתת שכן שני
 גם ברית שלם יכול המקבל לעורר בכל כח פרטי כח המשפיע מיד כן בכל
 כח פרטי מגנפ אלקית אם אהבה או יראה או שכל מעורר בחי' אהבה עילאה
 שמבחי' אלקית בלי גבול וכן יראה כ"י אך אין זאת אלא באמצעות דיקא
 שאצ"פ שבבית ברונתה הוא עב"ן אין הכרית וע"י כ"א בהתעוררות כמו שני
 אהבים גפרדים למרוחק ושוכנים וע"י אלא שזוכרים לפקים ע"י הכריתת
 ברית חזו דכתיב באברהם ויצחק לשון אצור שהוא כפי העלאת מ"ן אכל
 ביצחק כתיב הכרתי כי יעקב הוא בחי' רחמנות שבנפש אלקית ע"י התבוננותה
 עצם ריחוקה והשפלתה מה' אחר מעוררת בזה בחי' הרצון עד למעלה כי
 הוא ברית התיכון המברית מן הקצה אל הקצה.

לפי
 שני
 (על)

להבין ענין מאמר ר"מ ענין ע"ד שיש בין בישראל בין באומות הנה ענין
 ע"ד הוא מגפילת ניצוצות הקדושי' כמ"ש הנפילים היו בארץ והוא
 מלשון גפיל כמו כשגולד כבר הולד מהטיפה אבל עדיין לא נגמר גידולו כפי
 חדשים ויפול ממקורו או יקרא נופל ונאבן הוא חשוב ואסור למסלו בשבת
 להיות כי כמ"ח דיקא נגמר חיות הנפש בגוף ולא קודם לכן כמ"כ גשמת
 האדם הנק' ניצוץ אלקי שבישראל נברא ונולד מאין ליש ממקור החיים מבחי'
 יסוד מל' שבאצ"י אחר גידולה ט"ח בכסן מל' דאצ"י שאו דיקא נגמר בהנשמה
 בחי' החיות שלה מאור פני אלקים חיים בשלימותה ולא תקרא הנשמה הוא
 גפיל אבל קודם שתגמר חיותה ט"ח אין בה חיותה ונפשה עדיין ונאבן תושב
 ותפול לגמרי ממקור חוצבה וגידולה ותמות וענין זה יוכן בנשמת האדם בתפלה
 המוחין והשגה אלקי' נק' גפש נגוף של עצם הנשמה כ"י וגופה הם המדות
 שלה ונהי' שבה וכשהנשמה לא נגמר גידולה בג"ר שבה במקור חוצבה אז
 גם בהתלבשותה וירידתה בגוף האדם הגשמי הנה יהי' בה סיבת הנפילה במדות
 שלה מהנפש שבה עד שתפול לגמרי להתפעל באהבה נבריה כ"י כי לא נתקשרת
 עדיין היטב במקורה ולא נגמר שם גידולה עם נפשה בשלימות כמבואר והנה אותם
 קורים אדם שלללות נשי' נק' אדם שגולדו מיתוד ח"ב דאצ"י מאין ליש כידוע
 ויש בהם גפילין שלא נגמר גידולם והתקשרותם בבטן מל' דאצ"י הם הם
 בחי' ערב רב שבישראל בכל דור ודור שהם הנשמות שלא אלקים חיים אור
 האלקי בשלימות הם רחוקים מאד מצד עצמותם מאור פני אלקים חיים כמו
 הנפל שנפל ממקור הולדתו ומ"ש כזהו שהערב רב ערבוביא בישא לישראל
 שהם יתור רעים ותסאם אפילו מהרשעים העוברים על מצות ה' בעבירות
 תמרות להיות כי גראה כזוש שהשליא קודם לול שנתהותה ונעשית מפסולת
 ותחמת הטיפה ואחר גידולה יתזה הולד מהכרור שבהנפשה כמו הקצף במשקה
 וריתוח תחלה ולא יראה שום משקה צלול להיות כי מתערב הפסולת עם הנקי
 והמזכור והיו לאחזים מאש עד שפסולת עולה ויורד בכל חלקי הנקי וריתוח
 הפסולת שעולה ויורד הנק' יין חוסט מוכרח להתמשך תחלה זמן מה כמו ג'
 ימים עד שיעמוד על עמדו ויהי' היין צלול אחר הבלבול הגדול ועפ"י יוכן
 שמהשפעי יסוד צדיק ח"י עלמין להתהוות נשמת ישראל הנק' אדם ה' תחלה
 התהוות הפסולת של השפעה שהיא שרש האומות למטה שאינם קרובים אדם
 להיות מפסולת הטפה ולא מהכרור שבה והיא הנק' שליא שחולד מתכסה בו
 היא לצורך הולד אבל אינו מעצמיות כלל ואינו אלא כמו לבוש ושומר לפני
 לכן הגויים שאינם מצירים ומציקים לישראל הם כשרש השתלשלותם מן שליא
 העליונה מפסולת דמים שמתאספין מפסולת ספת דכורא קודם שיתהוות הולד
 שהם ישראל מהכרור שבה ולכן אינו מיצר ומציק לישראל כי מזהות כפ"ע
 כמו לבוש האדם שאינו מייק לאדם בהיותו מלוכלך או קרוע משא"כ ענין *
 הם כשרש התהוותם לבוש השליא שהי' כמו קצף הנק' שויים שהוא פסולת
 הטיפות מ"ן ומ"ד שמתקצף תחלה קודם שיצויר הולד והם המצירים ומציקים

כ"י בחי' ואצ"ל : ע"י.